

O pojęciu oznaki w dziełach Izydory Dąbskiej

Pojęcie oznaki jest przedmiotem wielu prac Izydory Dąbskiej zarówno z zakresu semiotyki, jak i z zakresu historii semiotyki. W dziełach Autorki zawarte są dwie koncepcje oznaki. Pierwsza – jest teorią stoicką, której rekonstrukcji dokonuje Dąbska na podstawie m.in. pracy Sekstusa Empiryka *Przeciw logikom*, w której Sekstus omawia i krytykuje stoicką teorię oznaki. Zgodnie z koncepcją stoików, oznaka jest pewnym przedmiotem noetycznym – mianowicie sądem będącym treścią poprzednika w zdaniu warunkowym o prawdziwym poprzedniku i prawdziwym następniku, wskazującą treść następnika. Druga koncepcja oznaki jest teorią wypracowaną przez samą Autorkę. W teorii tej oznaka jest pewnym stanem rzeczy dostępnym spostrzeżeniu, który jest wyposażony w specyficzną funkcję semantyczną.

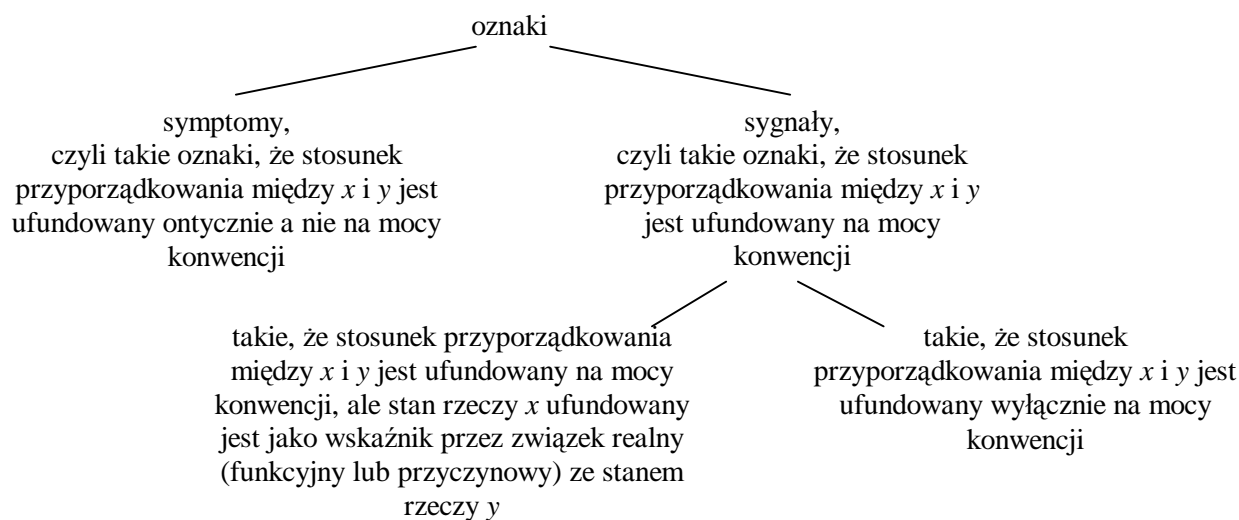
Celem mojego wystąpienia będzie prezentacja owej drugiej koncepcji oznaki – czyli teorii zaproponowanej przez Dąbską.

Najpierw przedstawię definicję oznaki proponowaną przez Izydore Dąbską w rozprawie z 1971 r. „O funkcjach semiotycznych milczenia”:

„Pojęcie oznaki [...] wprowadzić można do semiotyki przez redukcję do zbioru uporządkowanego U , takiego, że $U = F\{(a \rightarrow b) \text{ dla } S\}$, gdy S jest podmiotem świadomym, a pewnym stanem rzeczy dostępnym spostrzeżeniu, takim, że może być przez S ujęty jako wskaźnik zachodzenia innego stanu rzeczy, mianowicie b ; a wskazuje b dla S wtedy i tylko wtedy, gdy S spostrzegając a może uznać b ze względu na to, że między a i b zachodzi pewien swoisty stosunek przyporządkowania”¹.

i szczegółowo ją omówię.

Następnie przedstawię klasyfikacje oznak dokonane przez Autorkę, m.in. podział oznak ze względu na charakter przyporządkowania między odpowiednimi stanami rzeczy:



i wskażę trudności, które wiążą się z owymi klasyfikacjami. Okaże się, że podziały oznak proponowane przez Izydore Dąbską nie są pełne, jeżeli przyjmujemy przeprowadzone przez Autorkę w rozprawie „O konwencjach semiotycznych” odróżnienie znaków informacyjnych zaprojektowanych od znaków informacyjnych niezaprojektowanych (Dąbska twierdzi, że wszystkie sygnały są znakami zaprojektowanymi, a wszystkie symptomy – znakami niezaprojektowanymi. Tymczasem można znaleźć takie oznaki, które wydają się zaprojektowanymi symptomami).

¹ Dąbska I., „O funkcjach semiotycznych milczenia”, *Studia Semiotyczne*, t. II, R. 1971, s. 81.

Przedstawię również pojęcia objawu i oznaki ekspresyjnej, jakie można zrekonstruować na podstawie prac Dąbskiej. Okaze się, że wskazywanie nie jest – zdaniem Autorki – jedyną funkcją semiotyczną pełnioną przez oznaki, i że można w dziełach Izydory Dąbskiej odnaleźć kilka, a nawet kilkanaście pojęć znaku. To ostatnie pozwoli nam spojrzeć na zagadnienie klasyfikacji oznak z innego niż dotychczas punktu widzenia.

Przedstawione rekonstrukcje pojęć oznaki, znaku ekspresyjnego, objawu itd., używanych przez Dąbską będą tylko jednymi z możliwych. Wiele bowiem problemów – jak będę starała się pokazać – jest w koncepcji oznaki Autorki nierozstrzygniętych. Do zagadnień takich należy chociażby to, czy każda oznaka pełni funkcję semiotyczną wskazywania, czy wyrażanie jest tożsame z ekspresją, czy wyrażanie i wskazywanie może zachodzić między tymi samymi przedmiotami. W zależności od przyjętego rozwiązania będziemy otrzymywać oczywiście różne rekonstrukcje pojęć, a zatem różne terminy semiotyczne.